

Helsinki–Vantaa -selvitys

Sivistystoimen palveluiden nykytilan kuvaus VAPAA SIVISTYSTYÖ - KANSALAIPOISTOT

Kuvauksen laatijat: Taina Törmä, rehtori, Helsingin työväenopisto
Kaj Lyytinen, apulaisrehtori, Helsingin työväenopisto
Gunborg Gayer, rehtori, Helsingfors Arbis
Moa Thors, apulaisrehtori, Helsingfors Arbis
Kaisa Väyrynen, rehtori, Vantaan aikuisopisto
Petri Vahtera, apulaisrehtori, Vantaan aikuisopisto

1. Kuvatut palvelut

Tämä kuvaus koskee kansalaisopistotoimintaa, ja kuvauksen kohteena ovat Helsingin suomenkielinen työväenopisto, Helsingfors Arbis sekä Vantaan aikuisopisto.

Helsingin työväenopisto

Visio 2020: Helsingin työväenopisto on rohkea ja arvostettu aikuisopetuksen suunnannäyttjä lähellä ihmistä.

Toiminta-ajatus: Työväenopisto tarjoaa aikuisille itsensä kehittämisen ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia - tietoa, taitoa, elämyksiä - sekä edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia vapaan sivistystyön arvojen pohjalta.

Toimintamuodot: vapaan sivistystyön mukainen kansalaisopisto-opetus, taiteen perusopetus, avoin yliopisto.

Helsingfors arbis

Arbis vision: Ett Arbis för alla

Arbis verksamhetsidé:

Helsingfors arbis erbjuder huvudstadens invånare möjligheter att inhämta nya kunskaper och färdigheter, att utveckla sitt kunnande och sig själva, individuellt och i samverkan med andra samt främjar den finlandssvenska kulturen och kunskaper i svenska.

Arbis värderingar:

Kursdeltagaren i fokus
Kunskap som egenvärde
Flexibilitet
Fördomsfrihet
En levande och korrekt svenska
Hållbar utveckling

Vantaan aikuisopisto

Vantaan kaupungin ylläpitämässä Vantaan aikuisopistossa on vapaasta sivistystyöstä annetun lain tarkoittama kansalaisopisto ja perusopetuslain tarkoittama nuorten maahanmuuttajien perus-

opetus. Kansalaisopistossa on myös ruotsinkielisen opetuksen yksikkö. Pääsääntöisesti opetusta järjestetään yli 16-vuotiaille.

Vantaan aikuisopisto järjestää:

- kansalaisopisto-opetusta
- avoimen yliopisto opetusta
- täydennyskoulutusta ammattitaidon ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi
- perusopetukseen valmistavaa sekä perusopetusta 15-24-vuotiaille maahanmuuttajille
- työelämä- ja kotoutumiskoulutusta maahanmuuttajille
- tilauskoulutusta yrityksille ja yhteisöille

Opistossa on myös useita kv- ja kehittämisprojekteja.

Muut vapaan sivistystyön oppilaitokset

Vapaan sivistystyön lain alla Helsingissä toimivat myös seuraavat oppilaitokset Helsingin Aikuisopisto, Kalliolan kansalaisopisto, Toimelan vapaaopisto. Kansanopistoja ovat Aktiivi-instituutti, Axxell City, Helsingin kristillinen opisto, Helsingin Evankelinen Opisto, Kuurojen kansan-opisto. Helsingin seudun kesäyliopisto toimii myös vapaan sivistystyön lain alaisena. Lisäksi valtakunnallisten opintokeskusten päätoimistot sijaitsevat Helsingissä.

2. Toimintaa ohjaava lainsäädäntö ja veloitteet

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) 21.8.1998, viimeinen muutos 1.1.2010

1 §

Vapaan sivistystyön tarkoitus ja tavoitteet

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

2 §

Lain piiriin kuuluva toiminta

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, liikunnan koulutuskeskukset ja opintokeskukset.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansanopistot ovat kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä.

Kesäyliopistot ovat alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia, joiden toiminnassa painottuvat avoin korkeakouluopetus sekä alueen muihin osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaaminen ottaen huomioon myös korkeakoulutettu väestö.

Liikunnan koulutuskeskukset ovat kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.

Opintokeskukset toimivat valtakunnallisina oppilaitoksina järjestämällä opintoja itse sekä yhdessä kansalais- ja kulttuurijärjestöjen kanssa elinikäisen oppimisen, hyvinvoinnin ja aktiivisen kansalaisuuden sekä demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan edistämiseksi.

Edellä tarkoitetut oppilaitokset voivat 4 §:n mukaisessa koulutustehtävässä painottaa myös arvo- ja aatetaustansa, kasvatustavoitteitaan tai erityisiä koulutustehtäviään.

Tätä lakia sovelletaan lisäksi Snellman-korkeakoulu -nimisen oppilaitoksen ylläpitäjälle 4 §:n nojalla myönnetyn ylläpitämisluvan mukaiseen toimintaan.

3 §

Muut tehtävät ja yhteistyö

Vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat myös järjestää koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää kehittämis- ja palvelutoimintaa.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämästä perusopetuksesta, lukiokoulutuksesta, ammatillisesta koulutuksesta sekä taiteen perusopetuksesta säädetään perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (629/1998), ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) ja taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998).

Vapaan sivistystyön oppilaitosten tulee olla yhteistyössä muiden alueella toimivien tai valtakunnallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten, koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa.

3. Toiminnan määrälliset tiedot

Helsingin työväenopisto	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kurssien määrä	4352	4406	4381	4414	4493	4541	4730	4910
Oppituntien määrä	100167	100493	97419	94623	95414	99590	100570	101557
Valtionosuustunnit	99426	101295	95833	91146	86981	86367	86537	88556
Maksupalvelutunnit	739	426	551	759	654	633	476	381
Kurssilaisten määrä	70248	70589	70305	67673	69761	70853	69602	71557
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä				1481			2185	2210
Alueen koko väestö	559718	559716	559330	559046	560905	564521	568531	576632
Alueen yli 16-vuotiaat				472302			484755	492225
Netto-opiskelijamäärä			27474	27585	28431	28896	29237	30994
Nto-op.määrä alueen koko väestöstä			4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	5,4
Nto-op.määrä alueen yli 16-vuotiaista				5,8			6,0	6,3
Vos-tunteja asukasta kohti	0,18	0,18	0,17	0,16	0,16	0,15	0,15	0,15

Helsingfors arbis	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kurssien määrä	1082	1066	1015	1005	1040	1102	1106	1153
Oppituntien määrä	22410	21765	19993	19549	20198	21538	21317	22247
Valtionosuustunnit	20631	21228	21043	20592	18777	17904	17865	18757
Maksupalvelutunnit	309	358	215	480	685	279	517	717
Kurssilaisten määrä	15883	15445	15428	15162	15311	16329	17596	18174
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä *)								
Alueen ruotsinkielinen väestö	35874	35451	35116	34871	34774	34695	34505	35124
Alueen yli 16-vuotiaat ruotsinkieliset	30587	30179	29807	29543	29450	29422	29225	29634
Netto-opiskelijamäärä			7108	7037	7001	7024	7219	7367
Nto-op.määrä alueen ruots. väestöstä			4,9	4,9	4,9	4,9	4,8	4,8
Nto-op.määrä alueen yli 16-vuotiaista ruotsinkielisistä			4,1	4,1	4,2	4,1	4	4
Vos-tunteja asukasta kohti **)								

*) Lukua ei ole saatavissa järjestelmästä

***) Lukua ei ole mielekästä laskea Arbiksen opetuksesta.

Vantaan aikuisopisto	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kurssien määrä	1311	1409	1462	1472	1505	1597	1743	1780
Oppituntien määrä	36506	38478	38854	39030	39588	39825	41942	40541
Valtionosuustunnit	27168	29508	29724	28986	28390	29163	29118	30648
Maksupalvelutunnit	9338	8970	9130	10044	11198	10662	12824	9893
Kurssilaisten määrä	23176	25165	25994	25674	25843	30555	30375	29463
- joista ruotsinkielisiä *)								
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä **)	1300	1300	1300	1300	1300	1300	1300	1300
Alueen koko väestö	179856	181890	184039	185429	187281	189711	192522	195397
- joista ruotsinkielisiä	5987	5917	5928	5880	5848	5855	5804	5841
Alueen yli 16-vuotiaat	141470	143338	145390	146674	148701	151009	154017	156751
- joista ruotsinkielisiä	4936	4892	4887	4851	4817	4813	4786	4809
Netto-opiskelijamäärä			13902	14842	14339	14639	15342	15222
Nto-op.määrä alueen koko väestöstä			7,55	8,00	7,66	7,72	7,97	7,80
Nto-op.määrä alueen yli 16-vuotiaista			9,56	10,12	9,64	9,69	9,96	9,71
Vos-tunteja asukasta kohti			0,16	0,16	0,15	0,15	0,15	0,16

*) Lukua ei ole saatavissa järjestelmästä.

**) Tarkkaa lukua ei ole saatavissa järjestelmästä.

Kuntarajat ylittävät opiskelijat

Helsingin työväenopisto

	2005	% muualta	% tot.	2007	% muualta	% tot.	2009	% muualta	% tot.
Espoo	871	36,50	3,16	901	38,67	3,12	907	37,63	2,93
Vantaa	1084	45,43	3,93	1030	44,21	3,56	1071	44,44	3,46
Muualta	431	18,06	1,56	399	17,12	1,38	432	17,93	1,39
<i>Summa</i>	2386	100,00	8,65	2330	100,00	8,06	2410	100,00	7,78
Helsingistä	25199		91,35	26566		91,94	28584		92,22
<i>Summa</i>	27585		100,00	28896		100,00	30994		100,00

Helsingfors arbis

	2005	% pendlare	% alla	2007	% pendlare	% alla	2009	% pendlare	% alla
Esbo	719	63,91	10,22	642	59,72	9,14	724	61,83	9,83
Vanda	244	21,69	3,47	239	22,23	3,40	256	21,86	3,47
Övriga Finland	162	14,40	2,30	194	18,05	2,76	191	16,31	2,59
<i>Summa</i>	1125	100,00		1075	100,00		1171	100,00	
Helsingfors	5912		84,01	5949		84,70	6196		84,10
<i>Summa</i>	7037		100,00	7024		100,00	7367		100,00

Vantaan aikuisopisto

	2005	% muualta	% tot.	2007	% muualta	% tot.	2009	% muualta	% tot.
Espoo	256	18,70	1,72	266	18,73	1,82	266	16,11	1,75
Helsinki	811	59,24	5,46	810	57,04	5,53	1006	60,93	6,60
Muualta	302	22,06	2,03	344	24,23	2,35	379	22,96	2,50
<i>Summa</i>	1369	100,00		1420	100,00		1651	100,00	
Vantaalta	13473		90,79	13219		90,30	13571		89,15
<i>Summa</i>	14842		100,00	14639		100,00	15222		100,00

Muut Helsingin ja Vantaan alueella toimivat vapaan sivistystyön oppilaitokset ja niiden volyymit vuonna 2009

Helsingin aikuisopisto

	2009
Kurssien määrä	1190
Oppituntien määrä	31026
Valtionosuustunnit	22020
Maksupalvelutunnit	9006
Kurssilaisten määrä	9565
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä	2200
Alueen koko väestö	
Alueen yli 16-vuotiaat	
Netto-opiskelijamäärä	5529

Kalliola

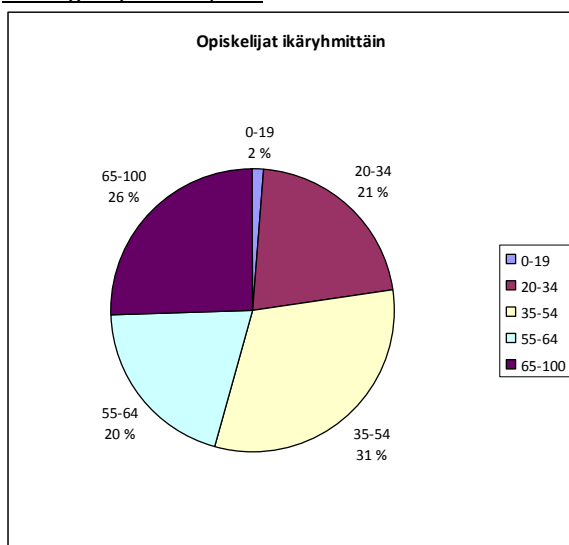
	2008
Kurssien määrä	645
Oppituntien määrä	12724
Valtionosuustunnit	10909
Maksupalvelutunnit	
Kurssilaisten määrä	13658
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä	327
Alueen koko väestö	568 531
Alueen yli 16-vuotiaat	
Netto-opiskelijamäärä	8195

Toimela

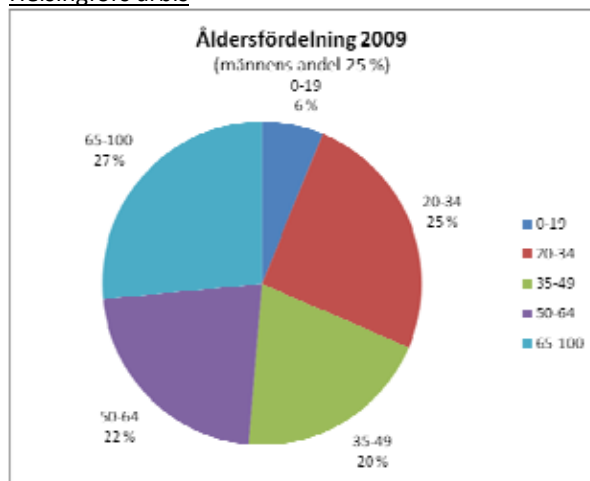
	2009
Kurssien määrä	223
Oppituntien määrä	6009
Valtionosuustunnit	5 500
Maksupalvelutunnit	-
Kurssilaisten määrä	3427
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä	ei tietoa
Alueen koko väestö	576 632
Alueen yli 16-vuotiaat	-
Netto-opiskelijamäärä	2 201

Asiakasanalyysit

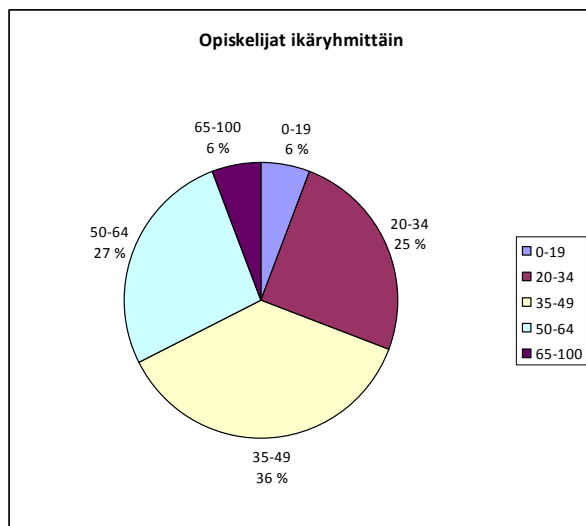
Helsingin työväenopisto

Helsingfors arbis

Vantaan aikuisopisto

4. Toiminnan johtamisjärjestelmä

Helsingin työväenopisto

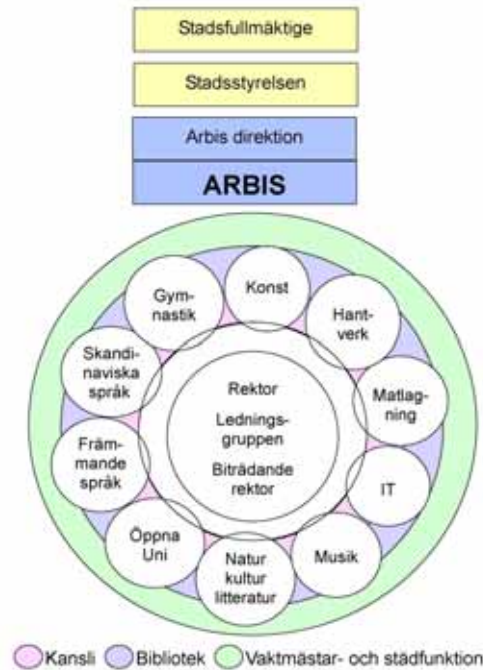

Ylintä kunnallista päätösvaltaa Helsingissä käyttää kaupunginvaltuusto. Kaupunginhallituksen johtosäännössä luetelluissa asioissa on valtuuston päätösvaltaa osittain siirretty kaupunginhallitukselle sekä kaupunginjohtajalle ja apulaiskaupunginjohtajille. Johtosäännöillä on päätösvaltaa siirretty myös lauta- ja johtokunnille sekä eräille viranhaltijoille. Sivistys- ja henkilöstö-toimen toimialaan kuuluvat sivistystoimi sekä henkilöstöhallinto ja työllisyysasiat. Molemmat työväenopistot kuuluvat sivistys- ja henkilöstötoimeen.

Työväenopiston johtokunta määrittelee opiston toimintalinjat, painopisteet sekä tavoitteet siten, että ne ovat sopusoinnussa kaupungin tavoitteiden kanssa. Johtokunta ohjaa opiston toimintaa sekä valvoo, että tavoitteet saavutetaan vahvistetun talousarvion ja muiden suunnitelmien mukaan. Johtokuntaan kuuluu yhdeksän jäsentä. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

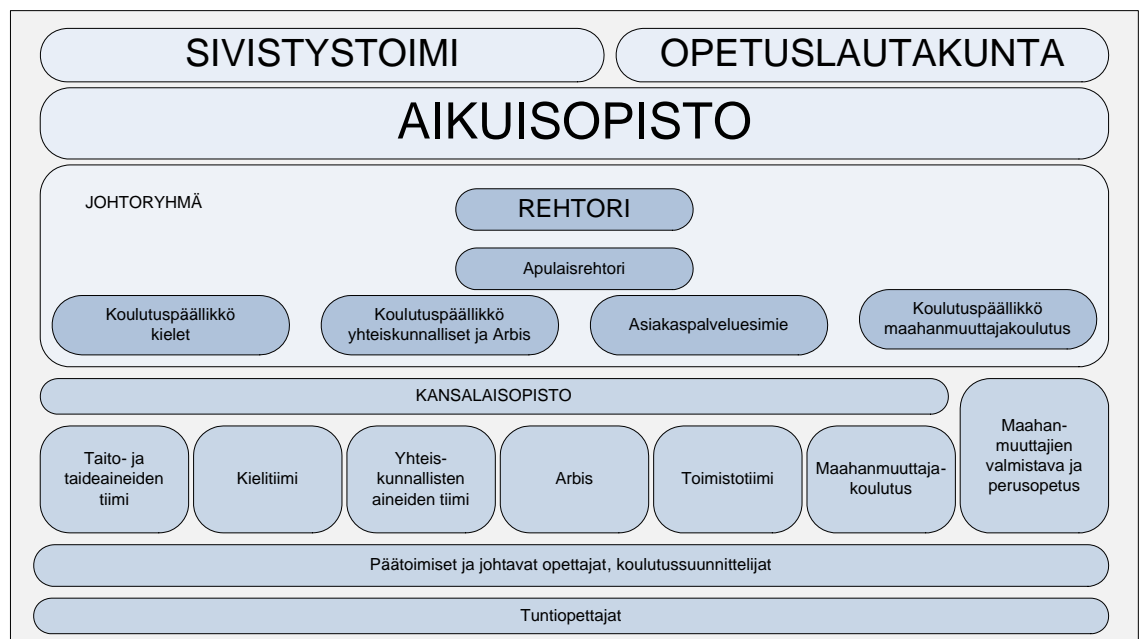
Opiston toimintaa johtaa johtava rehtori. Työväenopiston opetus on järjestetty aluejaon pohjalta alueelliseksi. Opistossa on kuusi alueopistoa, joita johtaa aluerehtori. Opetus tapahtuu alueopistoissa. Opiston apulaisrehtori johtaa hallinto- ja kehittämisosastoa, johon kuuluvat henkilöstöasiat, talous, tiedotus, päätoimiset johtavat opettajat, kirjasto ja av-keskus.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbiksen organisaatio on pieni ja litteä. Arbiksen kaupunginvaltuuston hyväksymä johtosääntö säätelee opiston sisäistä päätösvaltaa. Yhdeksänjäseninen johtokunta määrittelee opiston toimintalinjaukset ja painopisteet sekä valvoo, että opiston talousarvio ja muut suunnitelmat toteutuvat.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto on osa Vantaan sivistystoimen nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosaluetta. Opistolla ei ole omaa johtokuntaa, päätöksentekojen toimii opetuslautakunta. Opisto toimii ainealueittaisessa tiimiorganisaatiossa. Rehtorin tukena toimii apulaisrehtorista, kolmesta koulutuspäälliköstä sekä asiakaspalveluesimiehestä koostuva johtoryhmä. Koulutuspäälliköt johtavat tiimejä. Opiston tiimit ovat: kielitiimi, taito- ja taideaineiden tiimi, yhteiskunnallinen tiimi, arbis, maahanmuuttajakoulutuksen tiimi sekä toimistotiimi. Päätoimiset aineopettajat sekä tuntiopettajat kuuluvat oman ainealueensa tiimiin. Suurin osa päätoimisista opettajista toimii yhden tai useamman ainealueen johtavana opettajana.

5. Toiminnan sisällöllinen kuvaus

Kurssisuunnittelu- sekä opintoneuvontajärjestelmän kuvaus opistoittain

Helsingin työväenopisto

Helsingin työväenopistossa opetuksen suunnittelu tapahtuu matriisiorganisaatiossa: alueopistot toimivat opetuksen vastuullisina järjestäjinä ja käytännön organisoijina sekä resurssioijina, johtavien opettajien johtamat tiimit puolestaan suunnittelevat oppiaineiden sisällön ja hankkivat kurssien opettajat. Aluerohitorit antavat eri oppiaineille opetuksen toteuttamiseen tarvittavat tunnit sekä toimivat mm. tuntiopettajien hallinnollisina esimiehinä.

Asiakastarpeet saadaan selville opettajille ja alueopistoihin tulevista ehdotuksista sekä suunnitteluhenkilöstön omien ideoiden pohjalta. Alueopistot tekevät tiivistä yhteistyötä alueensa asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa, mistä yhteistyöstä nousee myös koulutustarpeita. Myös kaupungin strategiset tavoitteet näkyvät opetussuunnitelmassa, samoin johtokunnan ajatukset. Tiimit koostavat eri oppiaineiden opetussuunnitelman tarpeiden pohjalta. Useissa oppiaineissa on monivuotinen etenevä opetussuunnitelma taustalla, vaikka yksittäisille kurseille voi myös osallistua.

Myös käytettävissä olevat tilat vaikuttavat opetuksen suunnitteluun. Alueopistoilla on eri tavoin painottuneet tilat: käden taitojen, kuvataiteen, näyttämöaineiden jne. tilapainotus.

Suunnittelijat vievät kurssit opistojärjestelmään ja opetusohjelma ilmestyy painettuna kaksi kertaa vuodessa ja samoin internetissä. Kotisivun päivitys ja kurssien ja tapahtumien jatkuva markkinointi mm. mediatiedotteen muodossa on tärkeää.

Opettajat antavat opintoneuvontaa koko vuoden ajan tiettyinä aikoina ja ennen ilmoittautumisia tehostetusti. Maahanmuuttajien opintoneuvontaa on kehitetty erityisesti, koska heidän tiedontarpeensa opiskelumahdollisuuksista on suurta. Palautteita tulee paljon ja niihin pyritään vastaamaan mahdollisimman pian.

Helsingfors arbis

Uusia kursseja suunnittelevat suunnittelijaopettajat johtokunnan linjausten mukaisesti opiskelijapalautteeseen, yhteiskuntailmiöihin ja opettajien ideointiin ja asiantuntemukseen perustuen ja budjetia huomioon ottaen. Suurin ainealue on kielet, joista ruotsin kielellä on erityisen vahva asema, koska Arbis huolehtii koko kaupungin virastojen ruotsinkielen opetuksesta. Toinen tärkeä alue on liikunta, koska Helsingissä aikuisille ei juurikaan tarjota liikuntaa ruotsin kielellä. Arbiksella on myös suhteessa kokoonsa suuri määrä avointa yliopisto-opetusta.

Jokainen suunnittelijaopettaja on vastuussa omasta ainealueestaan, sen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä yhteistyöstä ja –suunnittelusta muiden ainealueiden ja opiston ulkopuolella olevien eri tahojen kanssa.

Opiston suurin ja hankalin yksittäinen prosessi onkin kurssisuunnitelman laatiminen, koska se vie runsaasti työaikaa ei ainoastaan suunnittelijaopettajilta, vaan myös toimisto- ja markkinointihenkilökunnalta. Opettajat suunnittelevat ympäri vuoden, mutta suunnittelu keskittyy Arbiksessa kevätlukukauden loppuun ja kulminoituu painettuun opinto-ohjelmaan, joka ilmestyy elokuun alussa. Painetun opinto-ohjelma on edelleen tärkein markkinointiväline. Vuosi vuodelta netin merkitys markkinoinnissa lisääntyy, kuten myös ilmoittautumisessa. Opintoneuvonta on sekä pedagogisista että taloudellisista syistä tärkeä, ja siihen osallistuvat paitsi opettajat myös toimistohenkilökunta. Kurssisuunnittelun kannalta talon sisäinen kommunikaatio on äärimmäisen tärkeä, jotta opinto-ohjelma vastaisi kysyntää.

Vantaan aikuisopisto

Uusia kursseja opisto järjestää opiskelijatoiveisiin perustuen, tuntiopettajien ideoiden pohjalta, päätoimisten opettajien ideoinnin perusteella, resurssien mukaan ja myynti-koulutuksessa tilaajan tarpeiden mukaisesti, joskus myös kokeiluluonteisesti.

Opiskelijoiden toiveita opisto vastaanottaa sähköpostein, kurssipalautelomakkeissa olevien toiveiden muodossa, erilaisissa palautekeskusteluissa (kurssin puolivälissä ja lopussa, tuntiopettajaohjeistus, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma), toivomuslistojen muodossa, työpaikoilta tulevana toiveina ja koulujen yhteydenottojen muodossa. Kurssiehdotukset toimitetaan johtaville opettajille, jotka suunnittelevat niiden pohjalta lopullisia kursseja yhdessä tuntiopettajien kanssa. Suunnittelijaopettajat esittelevät uutuuskurssit tiimeissä ja henkilöstökokouksissa, jolloin sisäinen arviointi toteutuu. Myös kysyntätrendejä arvioidaan yhdessä.

Kurssin toteutuksen vaiheet ovat: kurssisuunnitelman laadinta (lukujärjestys, maahanmuuttajakoulutus), kurssilaisten haastattelu, suunnitelman muokkaaminen haastattelujen ja jatkuvan arvioinnin pohjalta, itse opetus, opettajan osuus, oppimisen arviointi, ryhmäytymisestä huolehtiminen, opetuksen ja materiaalien nivominen kokonaisuudeksi, av-välineiden käytön suunnittelu ja käyttö, kurssin oheistuotteet (itseopiskelu, tietojen haku), työssäoppiminen (maahanmuuttajaopetus), oman opetuksen arviointi ja tarvittavien muutosten toteuttaminen.

Aikuisopistolla on käytössä johtava opettaja-opintosihteerijärjestelmä. Opiston päätoimiset aineenopettajat toimivat joko yhden tai useamman ainealueen vastuupettajina. Tehtäviin kuuluvat oman vastualueen kurssisuunnittelu, tarjonnan ja sisältöjen kehittäminen, tuntiopettajien rekrytoinnin valmistelu sekä pedagoginen ohjaus, opinto-neuvonta ja tiedotetekstien laatiminen. Laite- ja välinehankinnat ovat myös osa tehtäviä. Opistossa on viisi opintosihteeriiä, joiden tehtävät on jaettu ainealueittain. Heidän tehtävänä on kurssi- ja tuntiopettajahallinto.

Opintoneuvonnan toimivuutta arvioidaan toiminnasta tehtyjen havaintojen pohjalta. Se johtaa esim. tuotesisältöjen tarkentamiseen ja kehittämiseen. Jokainen puhelin- ja kirjallinen palaute käsitellään, ja se johtaa tarvittaviin toimenpiteisiin. Opiskelijoilta kerätään myös kurssipalaute ja sen yhteydessä aloitteet.

Asiakaspalvelu

Helsingin työväenopisto

Palveluverkon lähtökohtana ovat asiakkaat, jotka voivat hakeutua opiston palveluihin koko kaupungin alueella omien aikataulujensa ja liikkumisensa mukaan. Opistolla on 9 asiakaspalvelupistettä eri puolilla Helsinkiä: Opistotalo Kalliossa, Kaapelilla, Kanneltalo, Näyttelijäntien toimipiste, Oulunkylätalo, Malmi-talo, Stoa, Silkkikutomo Herttoniemessä ja Vuotalo.

Helsingfors arbis

Opistotalo sijaitsee Etu-Töölössä. Talon sijainti on asiakaspalvelun kannalta erinomaisen tärkeä, koska Dagmarinkadulle pääseminen on helppoa ei pelkästään Helsingistä, vaan myös naapurikunnista. Asiakspiirin luonteen takia toimiston henkilökohtaista palvelua pidetään tärkeänä. Toinen toimipiste on Itä-Helsingissä Stoassa, jossa palvelee asiakkaita kahtena iltapäivänä viikossa.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopiston asiakaspalvelu on keskitetty kolmeen pisteeseen; Opistotalo ja Taidekeskus Tikkurilassa, Myyrinki Myyrmäessä. Paikan päällä tapahtuva asiakaspalvelu annetaan valtaosaltaan Opistotalossa, sillä sinne on keskitetty kaikkien opintosuhteiden ja lähes kaikkien päätoimisten opettajien työhuoneet.

Nettiportaalijärjestelmä

Ilmonet-järjestelmän toteutuksessa ovat olleet mukana Helsingin työväenopisto, Helsingfors Arbis, Espoon työväenopisto, Kauniaisten kansalaisopisto sekä Vantaan aikuisopisto. Yhteisen kurssihaku- ja verkkoilmoittautumisjärjestelmän suunnittelu aloitettiin opistoissa jo vuonna 2006. Suunnittelu varten perustettiin eri opistojen edustajista koostuva projektiryhmä. Varsinaista päätösvaltaa projektissa käytti ohjausryhmä, johon kuului opistojen sekä kuntien tietohallinnon edustajia. Helsingin suomenkielisen työväenopiston johtava rehtori toimii ohjausryhmän puheenjohtajana.

Tavoitteena on, että asiakas löytää opistojen kurssit Ilmonetistä samasta paikasta, voi vaivattomasti vertailla eri kaupunkien tarjontaa ja samalla ilmoittautua kursseille. Portaali otettiin käyttöön 7.12.2009 opistojen kevätkauden ilmoittautumisten alkaessa.

Pääkaupunkiseudun yhteistyö

Opistojen välisellä yhteistyöllä on pitkät perinteet. Nykyisin rehtorit ja apulaisrehtorit tapaavat useissa yhteistyöryhmissä. Opistojen tiedottajat muodostavat yhteisen tiedottajaryhmän. Päätoimiset opettajat muodostavat ainealueittaisia yhteistyöryhmiä. Opistot ovat yhtenäistäneet monia opistotyön prosesseja ja käytänteitä kuten ilmoittautumisajat ja -tavat sekä peruutusehdot. Monet tuntiohjaajat ovat usean opiston palveluksessa.

Sekä Helsingin että Vantaan rehtorit toimivat valtakunnallisissa kattojärjestöissä. Helsingfors Arbiksen rehtori Gunborg Gayer toimii ruotsinkielisten opistojen kattojärjestö FAMIn puheenjohtajana, Helsingin yliopiston ruotsinkielisen delegaation jäsenenä, sekä Helsingforsalliansenin (Helsingin seudun ruotsinkielisen yliopistoyhteistyön) jäsenenä, Vantaan aikuisopiston rehtori Kaisa Väyrynen Kansalaisopistojen liiton KoL:n varapuheenjohtajana, Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön hallituksen jäsenenä sekä Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston johtokunnan varajäsenenä. Helsingin työväenopiston rehtori Taina Törmä toimii kansalaisopistojen liiton hallituksen jäsenenä, Kansanvalistusseuran hallituksen jäsenenä, Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestön hallituksen varajäsenenä sekä Helsingin yliopiston Avoimen yliopiston johtokunnan jäsenenä.

Syksyllä 2009 Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit lähettivät yhteisen kirjelmän ja kannanoton opetusministeriölle koskien uuden rahoituslain valtionosuusjärjestelmää sekä tämän hetkistä epäsuhtaa valtionosuuksien jaossa.

Viime vuosien iso yhteinen hanke on ollut Ilmonet -ilmoittautumisjärjestelmän kehittämistyö. Nyt meneillään on uuden yhteisen opistojärjestelmän luominen.

Tiedottaminen ja markkinointi

Helsingin työväenopisto

Työväenopisto julkaisee syksyisin ja keväisin ilmestyvän yli 200-sivuisen opetusohjelman, jonka painosmäärät ovat syksyisin noin 50 000 ja keväisin noin 23 000 kappaletta. Sitä jaetaan omien toimipisteiden lisäksi laajalti Helsingissä muun muassa kaupunginkirjastoissa sekä Virka Infossa. Syys- ja kevätkauden alkuun sijoittuvaa ilmoittautumisaikaa, lukukausien alkua sekä opetusohjelmaa markkinoidaan maksullisilla lehti-ilmoituksilla. Vuosittain työväenopisto käyttää vaihtelevasti ulko-mainontaa lähinnä joukkoliikenteen metroissa, raitiovaunuissa ja busseissa sekä kadunvarsien Adshell-tauluissa.

Työväenopisto markkinoi tapahtumiaan säännöllisesti myös omilla www-sivuillaan. Työväenopisto yhdisti ilmoittautumismarkkinointiaan pääkaupunkiseudun kansalais- ja työväenopistojen kanssa ja näkyi em. lehti-ilmoitusten lisäksi muun muassa pääkaupunkiseudun joukkoliikennevälineissä.

Helsingfors arbis

Arbiksen tärkein markkinointi on opinto-ohjelmavihko sekä opiston kotisivut. Painettu opinto-ohjelma (16 000 kpl) jaetaan palvelupisteissä koko kaupungin alueella. Opinto-ohjelma näkyy tietysti myös opiston kotisivuilla. Tämän ohella kurssilaisille voidaan lähettää ”Arbisposten” sähköpostissa joka toinen viikko ja ilmoitetaan Hufvudstadsbladetissa joka toinen viikko, sekä muissa eri alan lehdissä ilmoituksen sisällöstä riippuen. Pääkaupunkiseudun ruotsinkielinen opistotoiminta julkaisee vuodenvaihteessa yhteisen HBL:n liitteen.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopiston opetustarjonta jakautuu kolmeen lukukauteen. Opinto-ohjelma julkaistaan opiston netti-sivuilla sekä kolme kertaa vuodessa jokaiseen vantaalaiseen kotiin jaettavassa opinto-ohjelmassa (painos 93 000 kpl). Opinto-ohjelmia on lisäksi jaossa opiston eri toimipisteissä sekä kirjastoissa. Lisäksi kurseista ja tapahtumista tiedotetaan Vantaan sanomissa, Helsingin Sanomien ”Minne mennä”-palstalla sekä radiossa.

Lukuvuosikuvaukset 2009-2010

Helsingin työväenopisto

7.9.–04.12.2009	syyslukukausi
12.10.–18.10.2009	syysloma
11.1.–30.4.2010	kevätlukukausi
viikko 8	talviloma
3.5.–24.6.2010	kesälukukausi

Helsingfors Arbis

7.9.–04.12.2009	syyslukukausi
11.1.–17.4.2010	kevätlukukausi
viikko 8	talviloma
19.4.–12.6.2010	kesälukukausi

Vantaan aikuisopisto

1.9.-31.12.	syyslukukausi
1.1.-30.4.	talvilukukausi
viikko 8	talviloma
1.5.-31.8.	kesälukukausi

OpistolaisyhdistyksetHelsingin työväenopisto

Helsingin työväenopisto: Helsingin Työväenopiston Opistolaisyhdistys ry on yhdistys, joka on tarkoitettu kaikille opiston opiskelijoille. Jäsenyys on maksuton. Zachris Castrénin säätiö tukee ja edistää kansansivistystyötä jakamalla apurahoja työväenopiston opiskelijoille opiston ulkopuolella tapahtuvia jatko- ja täydennysopintoja varten.

Helsingfors arbis

Arbiksella on opiskelijayhdistys, mutta sen toiminta on vähäistä, ja aktivistit ovat iäkkäitä.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopistossa ei ole opistolaisyhdistystä.

Arviointi- ja palautejärjestelmä Helsingin työväenopisto

Helsingin työväenopisto soveltaa Helsingin kaupungin laatupalkintoajattelua, johon perustuva itsearviointi tehtiin koko opiston tasolla 2009. Joka toinen vuosi kerätään opiskelijoilta ja opettajilta palaute kaikista kursseista koko opistossa. Arviointi- tai laatuksikirjaa opistolla ei ole.

Työhyvinvointikysely tehdään joka vuosi ja sen tulokset analysoidaan opiston johtoryhmässä ja osastoissa.

Helsingfors arbis

Kurssiarviointi tapahtuu aina kurssin lopussa, suunnittelijaopettaja tekee tästä yhteenvedon ja vetää arvioinnista johtopäätöksensä seuraavan lukuvuoden suunnittelua silmällä pitäen.

Arbiksella on johtokunnan syksyllä 2009 hyväksymä laatuksikirja. Koko henkilökunta osallistuu vuosittain kevätlukukauden lopussa yhteiseen arviointiseminaariin, jossa käydään läpi opiston kaikki lukuvuoden toiminnot, erityisesti niitä alueita jotka on lukuvuoden alussa sovittu kehitettävän.

Muutaman vuoden välein suoritetaan kurssilaisten keskuudessa suuri kysely yhteistyössä ammattilasiarvioijan kanssa. Tämän lisäksi ilmoittautumisjärjestelmää voidaan arvioida suoraan. Työhyvinvointikysely tehdään joka vuosi ja sen tulokset analysoidaan opiston johtoryhmässä ja eri henkilökuntaryhmissä.

Vantaan aikuisopisto

Johtajuutta arvioidaan Kunta10 -kyselyn ja 360°-esimiesarvioinnilla sekä tulos- ja kehityskeskusteluissa. Johto kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaisen palautteen vastaanottamiseen ja prosessointiin. Arviointi on jatkuva prosessi. Kunta10 -kysely tehdään joka toinen vuosi ja 360°-esimiesarviointi joka viides vuosi. Kunta10 -kyselyn tulokset arvioidaan tulosten saavuttua yhdessä henkilöstön kanssa ja niiden pohjalta laaditaan tarvittavat toimenpiteet.

Prosessien keskeinen arviointiväline on tuloskortti. Sen toteutumista seuraavat johto-ryhmä sekä eri henkilöstöryhmät omilla kokouksissaan.

Toiminnan yleisiä arviointikanavia ovat keskeisesti esimerkiksi asiakaspalautteet, Vantaan kaupungin nettipalaute sekä itsearviointi.

Kurssien toteuttamista arvioidaan vapaamuotoisesti tai palautelomakkeen avulla. Arviointitavat on ohjeistettu tuntiopettajille. Kerätty palaute toimitetaan ainealueen johtavalle opettajalle, joka käsittelee palautteen ja keskustelee siitä tuntiopettajan kanssa. Johtava opettaja ryhtyy tarvittaessa parannustoimenpiteisiin. Maahanmuuttajaopetuksen työvoimakoulutuksessa käytetään valtakunnallista OPAL-arviointia. Portfolioarviointia käytetään taiteen perusopetuksessa ja maahanmuuttajakoulutuksessa. Opiskelija-arviointia ovat myös näyttelyt sekä opinnäytetyöt esim. käsityö- ja kuvataideaineissa ja musiikissa, perusopetuksen päättötodistukset, yhteishaun tulokset sekä avoimen yliopiston opintopistetulokset.

Ainealuejakauma oppitunteina

Helsingin työväenopisto

	2006	2007	2008	2009
Ihminen, yhteiskunta	2887	3099	3081	3450
Äidinkieli, kirjallisuus	3644	3928	4567	4564
Suomi	4674	6185	6527	7316
Kielet	24206	24770	25755	25884
Kuvataiteet	17803	18132	18129	17934
Tekstiilityö	12669	12828	12735	12760
Tekninen työ	3123	3474	3345	2936
Luonto ja ympäristö	205	285	238	230
Kotitalous	3629	3523	3314	3454
Tietotekniikka	8255	8292	8681	8577
Musiikki	8818	9332	9720	9667
Hyvinvointi ja terveys	580	639	690	772
Liikunta	2775	2941	2916	3225
Kasvatus ja aik.kasv.	286	281	370	251
Liikenne	520	522	502	537
Matem.-luonnontiede	34	36		
Yhteensä	94108	98267	100570	101557

Helsingfors arbis

	2006	2007	2008	2009
Bildkonst, skulptur och fotografering	2621	2805	2641	2818
Gymnastik, dans och hälsa	2668	2886	2848	2869
Hantverk, dekor och textilarbete	3183	3443	3582	3560
Informationsteknik	1671	1472	1395	1257
Matlagning	665	763	657	904
Musik	780	1180	1802	2008
Natur och kultur	651	733	704	836
Språk	7922	8320	7838	8322
Öppna universitetet	299	337	396	225
	20460	21939	21863	22799

Vantaan aikuisopisto

	2006	2007	2008	2009
Yhteiskunnalliset	993	989	1182	1148
Musiikki	2429	2454	2490	2612
Kuvataiteet	4499	5031	4795	4929
Kädentaidot	4087	4495	4856	3597
Kotitalous	586	555	717	634
Liikunta, tanssi ja terveys	4914	5011	5653	5502
Kielet	11548	12786	13576	13447
Tietotekniikka	1462	1444	1166	1009
Ruotsinkielinen opetus	760	652	667	453
Maahanmuuttajakoulutus	8422	6408	6914	7210
YHTEENSÄ	39700	39825	42016	40541

HenkilöstörakenneHelsingin työväenopisto

Vuoden 2009 lopussa vakinaisessa työsuhteessa oli 106 henkilöä. Työllistettyjä oli 12 ja oppisopimusoppilaita 3. Tuntipalkkaisia työntekijöitä, mukaan lukien tuntiopettajat, oli yhteensä 872. Vakantuiset vakanssit jakautuvat seuraavasti:

Johtava rehtori, apulaisrehtori, 6 aluerehtoria.

9 johtavaa opettajaa, 22 suunnittelijaopettajaa, 5 opettajaa, 2 koulutuspäällikköä, 2 koulutussuunnittelijaa, mediasuunnittelija, projektityöntekijä, projektipäällikkö, 8 opetuksen it-tukihenkilöä, tietotekniikkasuunnittelija, 2 tiedottajaa, graafinen suunnittelija, kirjastonhoitaja ja –virkailija, talouspäällikkö, kehittämispäällikkö, 3 toimistoesimiestä, 15 opistosihteerä, 19 opistoisäntää, hallinto- ja henkilöstösihteeri.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbisin päätoimisen henkilökunnan määrä on 26:

Rehtori, apulaisrehtori, taluspäällikkö	3
Suunnitteliopettajat	10
Toimistohenkilökuntaa	5
Kirjastohenkilökuntaa	2
Siivoojia ja vahtimestareita	6
Yhteensä	26 henkilöä

Tämän ohella opistossa työskentelee noin 240 tuntiopettajaa ja luennoijaa.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopiston päätoimisen henkilöstön määrä vuoden 2009 lopussa oli seuraava:

Päätoiminen henkilöstö:

Rehtori, apulaisrehtori	2
Koulutuspäälliköt (3), asiakaspalveluesimies	4
Päätoimisia kansalaisopiston opettajia	10,5
Päätoimisia maahanmuuttajien opettajia	11
Tukipalveluhenkilöstö	11,5
Yhteensä	39 henkilöä

Lisäksi opistossa on työskennellyt kaksi oppisopimuskoulutettavaa, yksi työllistetty sekä neljä harjoittelijaa. Aikuisopistossa työskenteli vuoden 2009 aikana 360 työsopimussuhteista tuntiopettajaa ja luennoijaa.

KoulutusmuodotHelsingin työväenopisto

Vapaan sivistystyön mukainen kansalaisopisto-opetus, taiteen perusopetus, avoin yliopisto. Helsingin työväenopisto ei järjestä kaupungin henkilöstökoulutusta.

Helsingfors arbis

Vapaan sivistystyön mukainen kansalaisopisto-opetusta ja avointa yliopisto-opetusta. Tämän ohella opistolla on Helsingin kaupungin kanssa sopimus kaupungin henkilökunnan ruotsin kielen opetuksesta.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopistossa järjestetään vapaan sivistystyön lain mukaista kansalaisopisto-opetusta; ns väestöopetusta ja avoimen yliopiston opetusta. Maahanmuuttajille järjestetään kaupungin rahoittamaa kotoutumiskoulutusta.

Lisäksi järjestetään myyntipalvelukoulutusta;

- Työvoimahallinnon ostamaa maahanmuuttajien työvoimapoliittista koulutusta
- Eri aineiden koulutusta yrityksille ja yhteisöille
- Vantaan kaupungin ostamaa henkilöstökoulutusta, mm henkilöstöliikunta, ATK, ensiapu, kielet.

Vantaan aikuisopistossa toimii myös perusopetuslain alainen 15-25-vuotiaiden maahanmuuttajien valmistava- ja perusopetusyksikkö.

Opettajakoulutus / harjoittelijat

Helsingin työväenopisto

Opetusharjoittelu 2008

Opetusharjoittelussa yhteistyötä jatkettiin Helsingin yliopiston sekä Sibelius-Akatemian kanssa. Opetusharjoittelijoita oli yhteiskunnallisissa ja kasvatustieteellisissä aineissa, kielissä, kotitaloudessa, käsitöissä sekä musiikissa. Toimintavuoden aikana opetusharjoittelun työväenopistossa suoritti yhteensä 32 opiskelijaa. Helsingin yliopiston ja opiston välinen yhteistyö on ollut virallisella sopimus pohjalla vuodesta 1994 alkaen. Yhteistyön perustana on käyttäytymistieteellisen tiedekunnan opettajankoulutuksen opetussuunnitelma ja siinä ohjattuun harjoitteluun liittyvät osat. Työväenopisto on tarjonut käytännön harjoittelun ohjauksen, tilat ja toteutuksen. Lisäksi on oppisopimusopiskelijoita.

Helsingfors arbis

Arbis toimii Helsingin yliopiston opettajakoulutusyksikön ns. kenttäkouluna, ja ottaa vuosittain vastaan 2 – 10 opettajaharjoittelijaa. Lisäksi opistolla on miltei vuosittain eri alojen oppisopimusopiskelijoita.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopistossa on eri aineissa vuosittain yksittäisiä opettajaharjoittelijoita. Maahanmuuttajakoulutuksessa harjoittelijoita on vuositasolla noin 10. Lisäksi on oppisopimusopiskelijoita.

6. Toimitilat ja palveluverkko

Helsingin työväenopisto

Opetus järjestetään kaupungin suurpiirijaon mukaan kuudessa alueopistossa: eteläinen, itäinen, keskinen, koillinen, läntinen, pohjoinen ja Itäinen. Itäisen alueopiston alueeseen kuuluu myös kaakkoinen suurpiiri sekä vuonna 2009 Sipoon ja Vantaan liitosalueena tullut Östersundomin suurpiiri.

Tilakeskukselta / kaupungin omistamilta yhtiöiltä kokoaikaisesti vuokratut tilat ovat normaalisti 18 867 m², jolloin Helsinginkatu 26:n Opistotalo on mukana. Vuoden 2009 vuokramenot toimitiloista olivat 2 385 306 e. Tuntiperusteisesti vuokrattiin vuonna 2009 kouluilta opetustiloja 154 778 eurolla. Opetusta on vuodessa noin 100 000 tuntia, mikä jakautui opetustilojen käytön suhteen näin: omilla tiloissa 81,3 %, tuntivuokratuissa tiloissa 18,7 %.

Syksyllä 2009 tehdyn käyttöasteselvityksen mukaan käyttöaste arkipäivinä on hyvä. Tavoitteena on omien tilojen mahdollisimman suuri käyttöaste, jota voidaan tavoitella opetuksen siirtojärjestelyin ja keskittämällä lukukausien ulkopuolella vain muutamaaan täysaikaisesteen tilaan. Työväenopiston palveluverkkosuunnitelma valmistui syksyllä 2009.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbisin opistotalo sijaitsee Etu-Töölössä Dagmarinkatu 3:ssa. Stoassa Itä-keskuksessa on muutama luokkahuone Suomenkielisen työväenopiston tilojen yhteydessä. Lisäksi arbisella on toimintaa muutamassa koulussa itäisessä Helsingissä, sekä muutamassa uimahallissa.

Dagmarinkadun tilojen hyötypinta-ala on 3426 m² ja Arbis östran hyötypinta-ala 381 m².

Vantaan aikuisopisto

Tikkurilassa, Lummetie 5:ssä sijaitsee Opistotalo, joka on opiston hallinnollinen keskus. Opistotalossa on suunnittelu- sekä opetustiloja. Tikkurilan kirjaston yhteydessä olevaan Taidekeskukseen sijoittuvat taideopetustilat sekä Pisto-taidegalleria. Myyrmäessä, Myyringin kiinteistössä, sijaitsevat opetus- ja toimistotilat palvelevat länsi-vantaalaisia.

Edellä mainittujen tilojen lisäksi kursseja järjestetään lähes 70 paikassa eri puolilla Vantaata, lähinnä kouluilla.

Opiston hallinnassa olevien tilojen määrä:

Toimipaikka	Jyvitetty pinta-ala
Kilteri, Iskostie	24,50
Myyrinki	737,50
Opistotalo	3298,00
Taidekeskus	383,00
YHTEENSÄ	4443,00

Opiston hallinnassa olevat tilat on vuokrattu Vantaan kaupungin Tilakeskukselta. Koulutilojen vuokrustannuksia ei ole jyvitetty opiston budjettiin.

7. Toiminnan kustannukset

Budjettirakenne

Helsingin työväenopisto

Bruttobudjetti, jossa sitovana tavoitteena ovat toimintamenot yhteensä. Ylläpitäjän netto-osuus vuonna 2009 yht. 7 567 127,00 euroa. Valtionosuustunteja oli vuonna 2009 yht. 88 556 tuntia ja yksikköhinta oli 82,33, jolloin VOS-tunnit rahana 7 290 815,48 euroa. Valtionosuutta on saatu tästä 57 % eli 4 155 765 euroa. Vuonna 2009 kustannukset per opetustunti olivat 131,21 euroa per tunti.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbis on Helsingin kaupungin bruttobudjetoitu yksikkö jonka vuosibudjetti on 2,9 miljoonaa euroa. Valtionosuustunteja oli vuonna 2009 18 757 ja yksikköhinta oli 82,33, jolloin VOS-tunnit rahana olivat 1 544 264 €. Valtionosuutta on saatu tästä 57 %. Vuonna 2009 kustannukset per opetustunti olivat 121,53 euroa. Tulojen osuus menoista on 15 %, josta kurssimaksujen osuus on 12,16 % ja muiden tulojen 3,7 %.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto on nettobudjetissa. Tulojen osuus menoista on 51 %. Tuloista 63 % on kansalaisopiston kurssimaksutuloja ja 37 % myyntikoulutus- ja muita tuloja. Vantaan kaupunki sai vuonna 2009 opiston valtionosuutta 1,438 miljoonaa euroa. Ylläpitäjän rahoitusosuus oli 9,1 %. Vantaan aikuisopistossa oppitunnin hinnaksi tulee 89,00 e.

Kurssimaksuvertailu

	Helsingin työväenopisto	Helsingfors Arbis	Vantaan aikuisopisto
ATK-kurssi, 20 t	25	27	78
kielikurssi, 22 t	30	27	40
musiikki, 12 t	15	20	56
liikunta, 12 t	23	20	54
tanssi, 12 t	23	20	72
puutyökurssi, 48 t	58	54	75
tekstiilityö, 20 t	25	27	39
kuvataidekurssi, 33 t	45	36	56
kirjoittajakurssi, 30 t	40	36	50

Alennuskäytännöt

Helsingin työväenopisto

Poikkeavat kurssimaksut

a) Perusmaksu x 0,5

esim. vammais- ja vastaavat opintoryhmät, yleisluentomaiset kurssit, työpaja-kurssit, opiston tilaisuuksissa esiintyvät ryhmät.

b) Perusmaksu x 0,5

maahanmuuttajille tarkoitetut kurssit

c) Perusmaksu x 1,5

liikuntakurssit ja merenkulun kurssit sekä kurssit, joiden järjestäminen on tavanomaista merkittävästi kalliimpaa. Esim. musiikin mestariluokka.

d) Muu poikkeusmaksu

e) Perusmaksu x 0,5

eläkeläiskurssit

Henkilökohtaiset alennukset

Kurssimaksu puoleen (1/2) hintaan (ei koske materiaalmaksuja)

niille, jotka kurssin alkamispäivänä

1. ovat oikeutettuja täyteen kansaneläkkeeseen.

Alennusta varten tarvitaan Kelan antama erillinen todistus täyden kansaneläkkeen saamisesta.

niille, jotka kurssille ilmoittautumishetkellä

2. ovat työttömiä

3. ovat koulutustukea saavia työttömiä

4. saavat vuorottelukorvausta

5. ovat varus- tai siviilipalvelusmiehiä

6. saavat äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa tai kotihoidon tukea

sekä niille, joilla kurssille ilmoittautumishetkellä

7. on voimassa oleva toimeentulotukipäätös

8. Lisäksi kampanjaluonteisesti tarjotaan lukuvuoden 2010–2011 aikana alle 25-vuotiaille

kurssin suorittaneille maksutta vastaavan hintainen toinen kurssi. Molempien kurssien on oltava lukuvuoden 2010–2011 aikana. (Koskee henkilöitä, jotka ovat syntyneet 1.8.1986 tai sen jälkeen.)

Helsingfors arbis

Helsingfors arbis myöntää peruspäivärahan piirissä oleville työttömille 50 %:n kurssimaksualennuksen. Tämän lisäksi muutamassa tapauksessa opisto on myöntänyt kokonaan vapautusta kurssimaksuista. Vapautus tapahtuu rehtorin päätöksellä.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopisto myöntää työttömille 50 % alennuksen kurssimaksuista. Alennus ei koske ns. omakustannekursseja eikä opintomatkoja.

Opintososiaaliset edut: Opintosetelit

Helsingin työväenopisto

Vuonna 2008 opisto sai 16 500 e opintoseteliavustuksiin ja 16 000 e vuonna 2009. Setelit on tarkoitettu seuraaville kohderyhmille: maahanmuuttajat, työttömät, senioriväestö ja eläkkeellä olevat, alhaisen pohjakoulutuksen omaavat sekä oppimisvaikeuksia kokevat henkilöt.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbis sai vuonna 2009 Opetusministeriöltä 6 500 € opintoseteliavustusta. Tämä on anomuksen mukaisesti jaettu esimerkiksi maahanmuuttajille, tietyille senioriryhmille, sekä afaatikoille.

Vantaan aikuisopisto

Vuonna 2009 Vantaan aikuisopisto sai opetusministeriöltä 30 000 euroa opintoseteliavustuksia.

8. Toiminnan kehitys tulevaisuudessa

Kansalaisopistojen Liitto teki loppuvuonna 2009 yhteistyössä FAMIn, Setlementtiliiton sekä Kuntaliiton kanssa valtakunnallisen selvityksen opistojen toiminnasta sekä niiden toiminta-alueiden väestön rakenteellisesta kehityksestä. Selvitys toi esiin väestön keskittymisen ja keskittymisalueilla olevan resurssipulan. Samaan aikaan koulutustarve vähenevän väen alueilla säilyy, vaikka kohdejoukko pieneneekin. Opistokenttä on vastannut kehittämisvaateisiin mm. järjestäytymällä laajempiin ylikunnallisiin yksiköihin, millä pyritään vastaamaan isomman alueen koulutustarpeeseen vähenevillä resursseilla sekä turvaamaan päätoimisen henkilöstön resursssia.

Vapaa sivistystyö kiinnostaa ja innostaa opiskelijoita kautta Suomen. Tilastokeskuksen tuoreen selvityksen perusteella vapaaseen sivistystyöhön osallistui 1 663 419 kurssilaisista, kukin heistä 1,6 kertaa. Naisten määrä oli 72 %.

Opiskelijoiden ikäraajat on häivytetty monessa opistossa ja opistot vastaavatkin elinikäisen oppimisen haasteisiin. Helsingin opistoista arbis tarjoaa opetusta myös lapsille ja nuorille. Sen sijaan Helsingin työväenopisto ja Vantaan aikuisopisto ovat yli 16-vuotiaitten opetuspaikkoja. Opetusaloina ovat vahvasti taide- ja taitoaineet, kaupunkiopistossa myös kielet. Yhteiskunnalliset aineet ja it-opetus ovat myös tarkeitä.

Opetusministeriön Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman 2009-2012 (Keho) myötä vapaata sivistystyötä linjataan uudelleen niin rahoitusta kuin tehtäväkuvia tarkastelemalla. Kansalaisopistot ovat säilyttäneet hyvin vapaan sivistystyön luonteensa, ne järjestävät edelleen pääasiassa vapaan sivistystyön yleissivistävää opetusta. Monet opistot järjestävät myös maksupalvelukoulutusta mm. kunnan henkilöstökoulutusta ja maahanmuuttajien koulutuspalveluita. Näin varsinkin silloin, kun opisto on ainoa aikuisoppilaitos alueella.

Vuoden 2010 alussa voimaan tullut uusi laki vapaasta sivistystyöstä velvoittaa oppilaitokset tekemään yhteistyötä. Pks-kunnissa yhteistyötä tehdään jo laajalti. Yksi esimerkki siitä on Helsingin yliopiston avoimen yliopistotoiminnan ja vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä koskeva tuore kartoitus.

Ruotsinkielinen toiminta

Helsingfors arbiksen johtokunnan puheenjohtajan syksyllä 2009 nostattama keskustelu pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen kansalaisopistotoiminnan mahdollisesta yhdistämisestä on keskusteluttanut opistoväkeä koko syksyn ja talven 2009 – 2010. Pääkaupunkiseudun ruotsinkielisen väestön määrä on lähes 65 000, Helsingin ja Vantaan yhteensä lähes 40 000. Tällä hetkellä ainoastaan Helsingissä on kielen perusteella kaksi eri opistoa, muissa kunnissa opistot ovat kaksikielisiä. Jo tällä hetkellä noin 20 % Arbiksen kurssilaisista ovat ulkopaikkakuntalaisia. Tammikuussa 2010 on annettu lausunto pääkaupunkiseudun ruotsinkielisestä opistotoiminnasta (liite).

Jonot

Kurssilaisia Helsingin ja Vantaan opistoissa on vuosittain noin 120 000, oppitunteja järjestetään 140 000. Helsingissä ja Vantaalla jonoissa on yhteensä n. 18 000 opiskelijaa joka vuosi.

Sivistyshyöty

Tutkittaessa vapaan sivistystyön opettajien osaamista määriteltiin tämän oppilaitoskentän merkittävyyttä yhteiskunnalle sivistyshyötynä. Se näkyy osaamisena kestäväen kehityksen, jatkuvan oppimisen, oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon ja hyvinvoinnin alueilla (Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus, osaaminen ja työolot, julkaisu 42/2009). Ar-

viointiryhmän mukaan sivistyshyödyt eivät hyödy vain osallistujat vaan myös alueellinen, etninen tai muu yhteisö ja koko yhteiskunta. Ryhmä painottaa edelleen, että ”onnellisuuden avain on sosiaalisuudessa ja viihdyttävässä yhteiselossa, jolloin sairauspäivät vähenevät, masennuslääkkeitä syödään vähemmän, vanhat sairastavat vähemmän ja pysyvät kotonaan pitempään, passiiviset aktivoituvat ja syntyy luovaa yritteliäisyyttä sekä ennen kaikkea kunta, yhteiskunta ja veronmaksajat säästävät rahaa pitkällä aikavälillä. Samalla tavalla kuin terveyshyöty tai oikeushyöty vetoaa päättäjiin, he voisivat huomata myös sivistyshyödyn kansantaloudellisen merkityksen.”

Maahanmuuttajakoulutus

Pks-kunnissa asuu Suomen maahanmuuttajista lähes 50 %.

Helsingin suomenkielinen työväenopisto

Helsingin työväenopisto tarjoaa vapaatavoitteisen suomen kielen opetuksen ohella rinnasteista koulutuskokonaisuutta venäjänkielisille. Opisto antoi vuonna 2009 yli 7 300 tuntia opetusta suomen kielessä, lähes 800 tuntia edellisvuotta enemmän. Lähes 2500 maahanmuuttajaa oli mukana suomen kielen kursseilla. Helsingissä moni kouluttaja tarjoaa suomen kielen opetusta, mutta järjestäjien keskinäinen työnjako kaipaa kehittämistä.

Helsingfors arbis

Helsingfors arbiksen maahanmuuttajien osuus kurssilaisista on pieni. Opiston tehtävänä voitaisiin katsoa lähinnä muualla ruotsinkielistä oppineiden kielen vahvistamisena ja ylläpitämisenä. Tällä hetkellä opiston on kuitenkin erittäin vaikea saavuttaa näitä maahanmuuttajia, ja koko tätä sektoria kehitetään vahvasti, jotta näitä kaupunkilaisia voitaisiin palvella järkevästi.

Vantaan aikuisopisto

Vantaan aikuisopistossa järjestetään ns kotoutumis-koulutusta sekä suomi vieraana kielenä -kursseja. Suomen kielen koulutus valmentaa maahanmuuttajia YKI - yleisiin kielitutkintoihin. Lisäksi maahanmuuttajat osallistuvat eri aineiden kursseille. Vantaan aikuisopisto on pääkaupunkiseudun vahva työelämäkoulutuksen järjestäjä. Maahanmuuttajille järjestetyn työvoimapolitiittisen koulutuksen opiskelijatyöpäivien määrä vuonna 2009 oli 22 000. Lisäksi Vantaan aikuisopistossa toimii 15-25-vuotiaiden nuorten maahanmuuttajien valmistava- ja perusopetus.

Helsinki-Vantaa -metropolialueen aikuiskoulutuksen haasteet

Aikuiskoulutusta tarjotaan paljon sekä tutkintotavoitteisena että yleissivistävänä tutkintoon johtamattomana koulutuksena. Vapaan sivistystyön lisäksi kymmenet oppilaitokset tarjoavat perusasteen ja toisen asteen yleissivistävää tutkintoon johtavaa koulutusta (peruskoulu ja lukio), ammatillista koulutusta ja yliopistotasoisista koulutusta.

Aikuiskoulutuksen haasteet koskevat erityisesti ns. aliedustettuja ryhmiä, joiden motivaatio lähteä koulutukseen on heikko. Nämä ihmiset ovat usein saaneet vähemmän pohjakoulutusta, heillä voi olla oppimisvaikeuksia, heidän oppimiskokemuksensa voivat olla negatiivisia jne. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa ja työelämässä puutteellinen tai vanhentunut koulutus edistää syrjäytymiskehitystä.

Haasteena voidaan pitää myös henkilöstön osaamisen kehittymistä. Opistoissa opetus annetaan noin 85 prosenttisesti tuntiopettajavoimin, jolloin opettajien täydennyskoulutuksen ja työolosuhteiden hyvä järjestäminen ovat haasteellisia.

Kansalaisopisto-opetuksen näkökulmasta on erittäin tärkeää, että yhteiskunta (=tässä yhteydessä valtio ja kunnat) näkevät vapaatavoitteisen opiskelun tärkeänä. Aiemmin esitetty sivistyshyöty on tälle yksi peruste. Kansalaisopistot koetaan lähellä ihmistä oleviksi, matalan osallistumiskynnyksen oppimispaikoiksi, jotka tarjoavat aineksia ihmisen kokonaisvaltaiseen ja omavalintaiseen kehittymiseen. Yksilöiden kehittymisen kautta myös yhteisö kehittyy ja erilaisten ihmisten kohtaamisen ja vuorovaikutuksen myötä myös yhteiskunnallinen koheesio kasvaa.

Pks-kunnat ottivat kantaa syksyllä 2009 Opetusministeriön Vapaan sivistystyön kehittämisselvitykseen (Keho). Kannanotossa painotettiin mm. sitä, että valtionosuuden euromäärästä pks-kunnat saavat 10 % ja tällä hetkellä vallitsee huomattava epäsuhta pääkaupunkiseudun asukasmäärän ja saadun valtionosuuden välisessä suhteessa. Asukasta kohti oleva valtionosuustuntimäärä on 0.18, kun valtakunnallinen keskiarvo on 2.5. Pks-kunnat esittivät, että valtionosuuden jakoperusteet suoritteiden opistokohtaisista määristä avataan ja yhdeksi suoritteiden määrän määrittämisen kriteeriksi otetaan kunnan tai opiston toimialueen asukas pohja. Edelleen pääkaupunkiseudun kunnat esittävät, että suoritteiden määrää tai yksikköhintaa määritettäessä huomioidaan maahanmuuttajataustaisen väestön osuus asukas pohjasta.

Kansalaisopistot ovat maahanmuuttajille erinomainen paikka tutustua kantaväestöön. Sen lisäksi ne ovat aina olleet maassamuuttajille tutustumis- ja verkottumisaikana uuteen kotipaikkakuntaan. Tämä pätee myös Helsinki-Vantaa -alueella.

Liite 1

Lausunto pääkaupunkiseudun sivistystoimien johtajien pyytämästä ruotsinkielisen vapaan sivistystyön yhteistyöstä

Pääkaupunkiseudun sivistystoimien johdon yhteistyöryhmän kokouksessa on syksyllä 2009 ollut esillä vapaan sivistystyön ylläpitäjä- ja oppilaitosrakenteen kehittäminen vuosina 2009–2012. Kokouksessaan 4.12.2009 sivistystoimien johdon yhteistyöryhmä päätti pyytää selvitystä po. opistojen rehtoreilta ja ruotsinkielisestä toiminnasta vastaavilta pääkaupunkiseudun ruotsinkielisten aikuis-, kansalais- ja työväenopistojen yhteistyön nykytilanteesta sekä heidän näkemyksiään siitä, miten yhteistyötä tulisi kehittää jatkossa ja millaisia kehittämistoimenpiteitä tarvittaisiin.

Lausunnon ovat laatineet pks-kuntien opistojen rehtorit ja ruotsinkielisen toiminnan vastaavat ko. opistoista.

Ruotsinkielisen vapaan sivistystyön vuoden 2009 toiminnan tunnuslukuja pääkaupunkiseudulla

Helsingfors arbis

22 000 opetustuntia

650 kurssia

6 500 opiskelijaa

14 000 kurssilaista

26 vakituista työntekijää, joista 10 suunnittelijaopettajaa

230 tuntiopettajaa

Noin 20 % suomenkielisiä kurssilaisia

n. 10 toimintapaikkaa

Esbo arbis

6 400 opetustuntia

650 "kaksikielistä" opetustuntia

281 kurssia

2 277 opiskelijaa

4 260 kurssilaista

712 ruotsinkielistä opiskelijaa, jotka osallistuvat suomenkieliseen opetukseen

6 vakituista työntekijää, joista 4 suunnittelijaopettajavakanssia

63 tuntiopettajaa

30 toimintapaikkaa

Vanda vuxenutbildningsinstitut

667 opetustuntia

34 kurssia

408 opiskelijaa

Grankulla arbis

350 "ruotsinkielistä" opetustuntia

2100 ”kaksikielistä” opetustuntia
1100 osallistujaa (kurssilaista) suomen- tai kaksikielisillä kursseilla

Helsingin työväenopisto

700 opetustuntia vuosittain ruotsinkielisen opetusta. Itäisessä alueopistossa ei ole ruotsinkielisen tarjontaa, koska on sovittu että Arbis Östra hoitaa opetuksen siellä.

Pks-seudun erityiskysymyksiä

Helsingin työväenopisto, Helsingfors arbis ja Grankulla arbis toimivat bruttobudjetissa, Vantaan aikuisopisto ja Espoon työväenopisto nettobudjetissa. Vantaan kohdalla tämä tarkoittaa kysynnän määräävän tarjontaa. Ruotsinkielisen väestöpohjan pienuus vaikuttaa ruotsinkieliseen kurssitarjontaan negatiivisesti. Vantaan noin 660 opetustuntia eivät näin ollen vastaa ruotsinkielisen väestöpohjan tarvetta. Vantaa onkin tämän takia jo nyt ohjannut opiskelijoita Helsingfors arbikseen.

Valtakunnan tasolla *Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Finland r.f. (Fami)* toimii ruotsin- ja kaksikielisten opistojen järjestönä. Fami toimii sekä pedagogisen kehitystyön koordinaattorina että edunvalvontajärjestönä.

Helsingfors arbiksella, kuten myös kaikilla muilla opistoilla, on pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan raportin *Pääkaupunkiseudun ruotsinkieliset palvelut* ehdotuksen mukaan kunnan keskushallinnon kanssa sopimus ruotsinkielisen opetuksesta kunnan tarvetta silmällä pitäen.

Olemassa olevaa yhteistyötä

Ruotsin- ja kaksikielisten opistojen yhteisiä rehtorikokouksia on aikaisemmin pidetty 2–5 kertaa vuodessa, jolloin on sovittu yhteisistä asioista. Erialaisten muutosten ja muiden töiden määrän takia niitä ei ole pidetty menneen vuoden aikana.

Uusi yhteinen kurssi-ilmoittautumishjelma *Ilmonet* on alusta pitäen ollut kaksikielinen. Järjestelmässä näkyy koko pääkaupunkiseudun kurssitarjonta molemmilla kielillä. Ilmonetin tulo on entisestään parantanut hallinnollista yhteistyötä pääkaupunkiseudulla kielestä riippumatta. Yhteistyötä on ollut rehtorien ohella myös toimisto- ja opettajatasolla.

Pääkaupunkiseudun ruotsinkielisellä toiminnalla voidaan sanoa olevan yhteinen tuntiopettajajapankki. Suunnittelijaopettajat tapaavat säännöllisesti, ja yhteistyö ulottuu nykyään myös kielirajan ylitse. Eri aineiden täydennyskoulutusta järjestetään yhteistyönä suunnittelijaopettajien välillä.

Ruotsinkielisiä avoimen yliopiston kursseja tarjotaan säännöllisesti yhteistyössä pääkaupunkiseudun kuntien kesken. Ilman tätä yhteistyötä monet avoimen yliopiston opinto-ohjelmat olisivat jääneet järjestämättä. Yhteistyöhön on osallistunut myös muita kuntia, kuten Sipoo.

Ruotsinkielinen opistotoiminta on markkinoinut opintoja kuntien yhteistyönä syyslukukauden alkaessa Hufvudstadsbladetissa. Neljä viimeistä vuotta opistot ovat vuodenvaihteessa julkaisseet yhteisen liitteen Hbl:ssä, johon ovat osallistuneet myös Sipoo ja Kirkkonummi sekä osittain kolmas sektori.

Suunnitelma tulevasta yhteistyöstä

Ruotsinkielisen opistotoiminnan johtajien säännöllinen kokoontuminen alkaa taas.

Pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan raportin *Pääkaupunkiseudun ruotsinkieliset palvelut* ehdotuksen mukaan Helsingfors arbis alkaa koordinoida vapaan sivistystyön opettajaharjoittelua ruotsinkielellä. Tähän asti opistot ovat hoitaneet tämän asian opistoittain.

Maahanmuuttajaopetuksen yhteistyötä tiivistetään yli kuntarajojen, jotta saavutettaisiin mahdollisimman suuri hyöty opiskelijamäärien ollessa suhteellisen pieniä.

Ilmonetin jatkokehittämisessä ruotsinkielisen väestön tarpeet otetaan erityisesti esille. Lähtölevaisuudessa ilmestyy yhteinen ruotsinkielinen kurssivihko käsittäen koko ruotsinkielisen opetuksen pääkaupunkiseudulla.

Ruotsinkielisen taiteen perusopetuksen kehittäminen hoidetaan pääkaupunkiseudun yhteistyönä. Tähän kuuluu lähinnä käsityö- ja taideaineet lapsille ja nuorille, mahdollisesti myös aikuisille, koska musiikinopetusta annetaan jo riittävässä määrin.

Helsingin kaupungin ylläpitämät opistot

Helsingfors arbiksen suomenkielen opetus on olematonta ja käsittää pelkästään 11 kurssia (noin 400 tuntia) vuodessa. Arbiksen suomenkielen ja työväenopiston ruotsinkielisen tarjonnan järjestetään yhteistyökokous, jossa pohditaan tulevaisuuden ko. kielten tarjontaa. Vaikka keskittäminen kielen mukaan eri oppilaitoksiin voisi olla hyvä ratkaisu, kielen kulttuurinen funktio on otettava laajemmin huomioon kuten myös näiden kielten opetuksen tieto-taito molemmissa opistoissa. Helsingin suomenkielisellä työväenopistolla on ruotsinkielisen opetusta noin 700 tuntia vuodessa.

Helsingissä 26.1.2010

Gunborg Gayer
Helsingfors arbis

Tarja Lang
Espoon työväenopisto

Roger Renman
Grankulla medborgarinstitut

Ann-Christine Stenbacka
Esbo arbis

Taina Törmä
Helsingin työväenopisto

Kaisa Väyrynen
Vantaan aikuisopisto